

інших. Проте, експериментальні дослідження ризиків та наслідків міжнародних трудових мігрантів з України ускладнюються переважно їх нелегальним статусом. Поняття соціального ризику як, визначена законодавчо ймовірність настання матеріальної незабезпеченості в результаті втрати заробітку або трудового доходу, важко застосувати для міжнародних трудових мігрантів.

Мета розділу – визначити нові підходи в дослідженні соціальних ризиків трудових мігрантів з України. Просування до мети вимагає рішення наступних завдань: розширити поняття соціального ризику міжнародних трудових мігрантів; розглянути виключення з суспільного життя як найбільш характерний соціальний ризик ймовірність міжнародних трудових мігрантів; за допомогою результатів емпіричного дослідження перешкод фактичних та потенційних трудових мігрантів з України з'ясувати актуальність ризиків маргіналізації та соціального виключення з суспільного життя трудових мігрантів з України.

Міграція як форма руху економічно активної частини населення може відбуватися в трьох основних формах: маятникова міграція, внутрішня або міжрегіональна міграція та міжнародна міграція, обумовлена перемищенням робочої сили з однієї країни в іншу. В структурі міграційних потоків в умовах глобалізації суспільного життя, відкритості та інтернаціоналізації економічних відносин міждержавна міграція робочої сили набуває масштабного характеру. Разом з тим, спостерігається зростання безповоротного характеру трудової міграції. Експерти міжнародного благодійного фонду «Карітас Україна» констатують, що через фінансову кризу українські трудові мігранти переїжджають із однієї країни в іншу та не збираються повертатися на батьківщину [4].

Приймаючи рішення про виїзд на заробітки за кордон, більшість українців усвідомлюють потенційні ризики й можливі негативні наслідки такого кроку: розлучення з сім'єю, зниження професійного рівня, дискомфорт, пов'язаний з інтеграцією в нове культурне середовище. Потенційні ризики нелегального працевлаштування за кордоном значно розширюються і включають можливу дискримінацію та приниження людської гідності, ненормований робочий день, недотримання техніки безпеки на виробництві, загрозу депортації, неможливість отримання кваліфікованої медичної допомоги через відсутність медичного страхування, відсутність гарантій щодо отримання зароблених грошей, залежність від кримінальних елементів, яка нерідко спричиняє загрозу свободі пересування, здоров'ю, життю [5, с. 78-79].

Поняття ризику є предметом широкого наукового дискурсу. Ризик вивчається різними науковими дисциплінами в різних рівнях аналізу. Проте концептуалізація поняття ризику не набула достатнього погодження

в соціологічній рефлексії. Згідно дослідженням Н.О.Яницького, концептуалізація ризику відбувається в межах двох великих напрямків: «реалістичного» та «соціокультурного». Вихідними моментами реалістичного підходу є поняття безпеки або шкоди, твердження про можливість обчислення моменту настання ризиків та калькуляції їх наслідків. Ризик визначається в якості об'єктивного явища, продукту ймовірності виникнення безпеки та масштабу його наслідків.

Головна проблема реалістичної концептуалізації поняття ризику є його відкидання залежності від соціальних факторів або визнання їх в якості залежних від зовнішніх небезпек. Невизначеність цього питання стала підґрунтям для формування соціокультурних підходів концептуалізації ризиків: «культурно-символічному» (М.Дуглас, А.Вільдавські), теорії «суспільства ризику» (У.Бек, Е.Гідденс) та «калькулятивної раціональності» (М.Фуко). Але для простоти розуміння двох напрямків соціологічної концептуалізації поняття ризику пропонується виділити дві лінії ризикологічних досліджень: «помірну» і «радикальну». На думку Н.Яницького: «Прихильники помірної вважать, що ризик є об'єктивно існуючою небезпека, яка завжди опосередковується соціальних та культурними стереотипами і процесами. Представники радикальної стверджують, що ризик як такої не існує. Є лише сприйняття ризику, яке завжди буде продуктом історично, політично і соціально обумовленого погляду на світ» [6, с.3-4].

Узагальнення соціологічної концептуалізації ризику до чотирьох основних можна знайти у О.Ренна, який додає до трьох вже перерахованих підходів, соціально-перцептивну концепцію ризику П.Словика і Н.Лумана [7, с.81]. Проте будь яке узагальнення позбавляє соціологічну концептуалізацію конкретики поглядів кожного окремого дослідника.

Результатом соціологічної рефлексії на протязі попереднього століття стали кілька концептуалізацій поло ризику. Проблема ризику почала привертати увагу у 1921 році після виходу друком книги американського економіста Ф.Найта «Ризик, невизначеність і прибутток». Саме з цього періоду, за даними В.Зубкова, «до статистичного трактування ризику додалися економічні дослідження, а сама тема стала звертати на себе увагу все більшої кількості вчених різних спеціальностей і міцно увійшла в науку» [8, с.13]. Пізніше до проблематики ризиків додалися ризики інформаційної ізоляції, нерозвиненості інфраструктури та інші проблеми, які мали вплив на соціальну політику деяких регіонів США.

Поняття соціальних ризиків скорегувало концепцію ризиків у бік, де він не може бути так однозначно прогнозованим статистичними методами. Окремі соціальні ризики, що пов'язані із захворюванням, недбалістю, нечесністю або безвідповідальністю співробітників набагато важче